IRAQ- KURDISTAN
PARLIAMENT
Kurdistan-Hawler

پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق
کوردستان ـ هەولێر

No: ١٠١٨
Date: ٢٠٢١/٣/٣١

ژمارە:
بەروار: ٢٠٢١/٣/٣١

بۆ بەڕێز/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

بابەت/ پێشنیازی یاسای (پاراستنی بەڵگەنامەی هەرێمی کوردستان - عێراق)

سڵاو...

بەڕێزان، ئێمە بەژمارەی یاسایی پەرلەمانتاران کە لەخوارەوە واژۆمان کردووە داوا دەکەین پێشنیازی یاسای (**پاراستنی بەڵگەنامەی هەرێمی کوردستان - عێراق**) بخرێتە بەرنامەی کاری دانیشتنەکانی پەرلەمان تا گفتوگۆیان لەسەر بکرێت و پەرلەمان پەسەندی بکات.

ژمارە	ناوی پەرلەمانتار	واژۆ
-١	گولستان سعيد محمد	
-٢	شاخەوان [illegible]	
-٣	گۆران عمر علی	
-٤	شایان کاکە صالح	
-٥	بەڵێن اسماعیل طاهر	
-٦	شیرین امین عبدالعزیز	
-٧	[illegible]	
-٨	جلال محمد امین	
-٩	[illegible]	
-١٠	علی حمە صالح	
-١١	ڕزگار محمد [illegible]	
-١٢	[illegible]	
-١٣		
-١٤		
-١٥		

بۆ بەڕێز سکرتێری پەرلەمان

پرۆژەیاسای
پاراستنی بەڵگەنامەی هەرێمی کوردستانی عیراق

ماددەی یەکەم: مەبەست لەو دوو زاراوەیە کە لە پرۆژەیاساکەدا هاتووە:

١. هەرێم: هەرێمی کوردستانی عیراق.

٢. بەڕێوەبەرایەتی: بەڕێوەبەرایەتیی کتێبخانە و ئەرشیفی ناوەندیی هەرێمی کوردستانی عیراق.

ماددەی دووەم: ئامانجی ئەم یاسایە بریتییە لە:

١. پاراستنی بەڵگەنامەی بایەخداری زانستی و مێژوویی دەزگاکانی جێبەجێکردن و یاسادانان و دادوەریی هەرێم، بەو دەستە و لایەنانەیشەوە کە نەبەستراونەتەوە بە وەزارەتێک، یان ئەوانەی کە لای ڕێکخراوەکان و بنەماڵەکان و کەسانن.

٢. پارێزگاریی کەلەپووری بەڵگەنامەی کۆمەڵ، لە ڕێگەی بەڵگاندنی مێژووی زارەکییەوە.

٣. بەدەستهێنانی وێنەی بەڵگەنامەی بیانیی پێوەندیدار بە مێژووی کوردستان و گەلەکەیەوە.

٤. کۆکردنەوەی بەڵگەنامەی ڕژێمەکانی پێشوو، بە تایبەت بەڵگەنامەی ئەمنی و سەربازی و حیزبی و کەڵکلێوەرگرتنیان لە بوارەکانی توێژینەوە و لێکۆڵینەوەدا.

ماددەی سێیەم:

یەکەم: ئەم یاسایە بەڵگەنامەکانی لای خوارەوە دەگرێتەوە:

ئـ بەڵگەنامەی فەرمانگەکانی هەرێم و کەرتی گشتی، لەوانە:

١. بەڵگەنامەی تەکنیکی، کە بە بنەڕەتی چالاکیی جۆری و تایبەتمەندی فەرمانگەکان دادەنرێ.

٢. بەڵگەنامەی دارایی، کە کاروبار و دۆخی داراییی فەرمانگەکان ڕێکدەخا.

٣. بەڵگەنامەی بەڕێوەبردن، کە کاروبار و چالاکیی کارگێڕیی فەرمانگاکانی هەرێم و کەرتی گشتی ڕێکدەخا.

ب. بەڵگەنامەی ئەمنی و سیاسی و ئابووریی ڕژێمە بەرودواکانی پێشوو لە عیراق.

پ. بەڵگەنامەی حیزبە عیراقییەکان و بە تایبەت حیزبی "هەڵوەشاوەی" بەعس و ڕێکخراوە مەدەنییەکانی پێیەوە بەسترابوون.

ت. بەڵگەنامەکانی دادگای باڵای تاوان.

ج. بەڵگەنامە و بڵاوکراوەی ڕێکخراوە کارا و هەڵوەشاوەکانی کۆمەڵی مەدەنی.

چ. نووسراوەکانی تایبەت بە کەسێتییە دیارەکان پاش مردنیان، ئەگەر ڕایاننەسپاردبوو چۆن بەکاربهێنرێن.

دووەم: مەبەست لە بەڵگەنامە هەموو شێوە دەفرێکی پاراستنی زانیاریی کاغەزی و دیجیتاڵی و ئەلکترۆنی و فۆتۆگرافی و دەستنووس و هەر دەفرێکی تازە داهێنراوی لەمەودوایشە. هەروەها نامەگۆڕکێ و تۆمار و قەواڵە و نەخشە و وێنەی ڕوونکەرەوە و هێڵکێش و هەر شتێکیش مافێکی سەلمێندراوی تێدا جێگیرکرابێ، دەگرێتەوە.

ماددەی چوارەم:

١. دابینکردنی بەڵگەنامە بۆ توێژەرەوەکان، تا لێکۆڵینەوەی ئەکادیمیاییان تێدا ئەنجامبدرێ.

٢. ئاسانکردنی پرۆسەی بینینی بەڵگەنامە، کاتێک فەرمانگەکانی هەرێم و کەرتی گشتی و دەزگاکانی ڕاگەیاندن و زانکۆکان و ناوەندەکانی لێکۆڵینەوەی ئەکادیمیایی و توێژەرەوەکان بە گشتی داوا پێشکەشدەکەن، بۆ سوودلێوەرگرتنیان لەو سنوورەدا کە یاسا ڕێیپێدەدا.

٣. ڕێکخستنی پرۆسەی بینینی بەڵگەنامەی ڕژێمەکانی پێشوو و بەڵگەنامەی دادگای باڵای تاوانەکان کە مۆرکێکی هەستیاریان هەیە، بەو ڕێنوێنییانە کە سەرۆکایەتیی ئەنجومەنی وەزیرانی هەرێم، بە هاوئاهەنگی لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتیی کتێبخانە و ئەرشیفی ناوەندی، دەریاندەکا.

ماددەی پێنجەم:

١. پێکهێنانی لیژنەیەکی سەرەکی لە هەر وەزارەتێک یا لایەنێکی نەبەستراو بە وەزارەتێکەوە و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی، بۆ دیاریکردنی بەڵگەنامە بایەخدارەکان.

٢, لیژنەیەکی لاوەکی لە هەر فەرمانگەیەکی وەزارەتەکان و لایەنەکانی نەبەستراو بە وەزارەتێکەوە دەبەسترێتەوە بە لیژنەی سەرەکی.

٣. پێکهاتە و ئەرکەکانی لیژنە سەرەکییەکان و لقەکانیان بەو ڕێنوێنییانە کە وەزیری تایبەتمەند یا سەرۆکی لایەنی نەبەستراو بە وەزارەتێکەوە یان سەرۆکی ڕێکخراو دەریاندەکا، دیاریدەکرێن.

ماددەی شەشەم: بەڕێوەبەرایەتی ئەم ئەرکانەی لای خوارەوەی لە ئەستۆدا دەبن:

١. ناونانی نوێنەرانی خۆی بۆ بەشداری لە کارەکانی لیژنەی سەرەکیدا، کە لە دەقی ماددەی پێنجەمی ئەم یاسایەدا هاتووە.

٢. ناردنی نوێنەرانی خۆی بۆ فەرمانگەکانی هەرێم و کەرتی گشتی و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی، بۆ ئاگاداربوون لە حاڵوبار و ڕێکخستنی بەڵگەنامەکانیان و دابینکردنی هەموو پێویستییەکی ناچاریی جۆربەجۆر و تەکنیکی پاراستنیان و بە ئاسانی کەڵکلێوەرگرتنیان و ئامادەکردنی ڕاپۆرتی ناوبەناو لەبارەیانەوە.

٣. ڕاپۆرتی ناوبەناو بەرزبکرێتەوە بۆ سەرۆکایەتیی ئەنجومەنی وەزیران، ڕادەی پابەندبوونی فەرمانگەکانی هەرێم و کەرتی گشتی و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنیی بە جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە تێدا ڕوونبکاتەوە.

٤. ئاگادارکردنەوەی فەرمانگەکانی هەرێم لە هەموو شتێکی پێوەندیدار بە حوکمەکانی ئەم یاسایە.

٥. مشتومالّدان و چاککردنەوەی بەڵگەنامەی زیانلێکەوتوو بە بەکارهێنانی تەکنیکی نوێی زانستی.

٦. لەناوبردنی ئەو بەڵگەنامە هێنراوانەی فەرمانگەکانی هەرێم و کەرتی گشتی کە بێبایەخن و ناشێ سوودیان لێ ببینرێ بۆ توێژینەوەی زانستی.

٧. دابینکردنی هەلی مەشقی خۆڕایی بۆ ئەو کارمەندانەی فەرمانگاکانی هەرێم و کەرتی گشتی و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی کە لە بواری ئەرشیفاندن و بەڵگاندندا کاردەکەن.

٨. تۆمارکردنی ئەو بەڵگەنامانە کە لای خاوەنی ئاسایی یا مەعنەوییانن، یان پاشتر دەکەونە دەستیان، بە مەرجێک دانەیەکی وێنەگیراویان لێ بەدەستبهێنرێ.

٩. پێسپاردنی بەڵگەنامەی تایبەت بە شێوەیەکی هەمیشەیی یا کاتی، بەپێی داوای خاوەنەکانیان.

١٠. دابینکردنی بەڵگەنامە بە بەکارهێنانی ڕێوشوێن و ئامرازی جیاجیا.

١١. کارکردن بۆ بەدەستهێنانی وێنەی ئەو بەڵگەنامانە کە پێوەندییان بە هەرێمەوە هەیە و لە "خانەی کتێب و بەڵگەنامەی عیراقی" پارێزراون.

ماددەی حەوتەم:

١. هەموو بەڵگەنامەیەکی ڕژێمەکانی پێشووی لای فەرمانگەکانی حکوومەت، ئەگەر لەگەڵ سروشتی کار و بەرپرسیی یاساییان ڕێکنەکەوێ، دەنێردرێ بۆ بەڕێوەبەرایەتیی ئەرشیف.

٢. ڕێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی و کەس و حیزب و لایەنەکان پابەنددەبن هەر بەڵگەنامەیەکی ڕژێمەکانی پێشوویان لابێ، بیاندەنە بەڕێوەبەرایەتیی ئەرشیف.

ماددەی هەشتەم: کارمەندانی بەڕێوەبەرایەتیی ئەرشیف پابەندی ئەمانەتی تەواو دەبن و هیچ زانیارییەک سەبارەت بە هەڵگرتن و ناوەڕۆکی بەڵگەنامە سپێردراوەکان نادرکێنن.

ماددەی نۆیەم:

١. ئـ. نابێ بەڵگەنامەی پێوەندیدار بە مافەکانی وڵاتنامە و باری کەسێتی و موڵکداریی گشتی و تایبەت لەناوببرێ.

ب. بەدەر لە حوکمەکانی برگەی (ئ)ی ئەم بەندە، لیژنەی سەرەکی بۆی هەیە بە ڕەزامەندیی سەرۆکی فەرمانگە و بەوە کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆکنەبێ، بەپێی خواستی

کارەکە، بڕیاری پێویست بۆ هەڵگرتن یا دوورخستنەوە یان لەناوبردنی هێندێ بەڵگەنامەی تایبەت بدا، ئەویش پاش وێنەگرتنەوە و تۆمارکردنی لە تۆماری تایبەتدا.

٢. دەشـێ دامەزراوە پیشەسـازییەکانی هەرێـم و کەرتـی گشـتی سـوود لە بەڵگەنـامەی ئامادەکراو بۆ لەناوبردن ببینن، ئەویش پاش لەناوبردنیان، بە مەرجێک قایمکاریی پێویست بکرێ بۆ ڕێگرتن لە دزەکردنی زانیاریی ناو ئەم بەڵگەنامانە.

ماددەی دەیەم:

بە بڕیـاری سـەرۆکایەتیی ئەنجـومەنی وەزیـران و بەپێـی ڕەزامەنـدیی بەڕێـوەبەرایەتیی کتێبخـانە و ئەرشـیفی ناوەنـدیی هەرێـم نەبێ، نـابێ هـیچ بەڵگەنـامەیەکی سـپێردراو بە بەڕێـوەبەرایەتیی ئەرشـیف، یـا ئەوانە کە لای کەسـەکانن، دەربهێنـرێ و ببـرێتە دەرەوەی هەرێم.

ماددەی یازدەیەم:

١. بەڵگەنامەکـانی دارایـی و لایەنـی کەم و زۆری مـاوەی پێویسـتی هەڵگرتنیـان، بەو ڕێنوێنییـانە کە وەزیـری دارایـی لە مـاوەی نەوەد ڕۆژی پـاش کـارپێکردنی ئەم یاسـایەدا دەریان‌دەکا، هەڵدەسەنگێندرێن.

٢. بەڵگەنامەکـانی تەکنیکـی و لایەنـی کەم و زۆری مـاوەی پێویسـتی هەڵگرتنیـان، بەو ڕێنوێنییانە کە وەزیری تایبەتمەند یا سەرۆکی بالای لایەنی نەبەستراو بە وەزارەتێکەوە لە ماوەی ١٨٠ ڕۆژی پاش کارپێکردنی ئەم یاسایەدا دەریان‌دەکەن، هەڵدەسەنگێندرێن.

٣. ڕێنوێنییەکـانی نـاو دەقـی هەردوو بەنـدی ١ و ٢ی ئەم مـاددەیە، ئەمـانەی تێـدا ڕەچاودەکرێن:

ئـ چۆنێتیی ئامادەکردنی گەلاڵەکراوەکانی لیژنە سەرەکییەکانی ناو دەقی ماددەی ٤ی ئەم یاسایە و چۆنێتیی ڕاستاندن و پاراستنیان.

ب. دیـاریکردنی بەرپرسـیی ئەو لایەنـانە کە ئەرکـی هەڵگـرتن، پاراسـتن و چـۆنێتیی دەستاودەست‌پێ‌کردن یـا نەدرکانـدنی نـاوەڕۆکی بەڵگەنامەکانیـان دەکەوێتە ئەسـتۆ، پاش بەجێ‌هێنانی پرۆسەی هەڵسەنگاندن.

ماددەی دوازدەیەم:

١. هەر یەکێـک سـەرپێچیی حوکمەکـانی ئەم یاسـایە بکـا، سـزادەدرێ بە بەنـدکردن یـا غەرامەیەک لە ١٠٠٠٠٠٠٠ دە ملیۆن دینار کەمترنەبێ.

٢. هەر یەکێک بەڵگەنـامەیەک لەناوببـا، یـا بیبـاتە دەرەوە، یـا یـارمەتیی بـردنەدەرەوەی لە هەرێم بدا، یا بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایەوە بە خراپی بەکاری‌بێنێ، سزادەدرێ بە بەندکردن بۆ ماوەیەک کە لە ٢ ساڵ کەمتر نەبێ، یا بە سزایەکی قورسـتری ناو دەقی یاساکانی دیکە.

٣. هەر یەکێــک، بە پــێچەوانەی حوکمەکــانی ئەم یاســایەوە، بــووە مــایەی لەنــاوچوونی بەڵگەنامەیەکی فەرمی یا بردنەدەرەوەی لە هەرێم، سزادەدرێ بە بەندکردن یا غەرامەیەک لە ١٥٠٠٠٠٠٠ پازدە ملیۆن دینار زیاترنەبێ.

مــاددەی ســیازدەیەم: ســەرۆکایەتیی ئەنجــومەنی وەزیــران بــۆی هەیە ڕێنــوێنی دەربکــا بــۆ ئاسانکردنی بەجێهێنانی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

مــــاددەی چـــواردەیەم: ئەم یاســـایە لە ڕۆژی بڵاوبـــوونەوەیەوە لە ڕۆژنـــامەی فەرمـــیدا جێبەجێ دەکرێ.

هۆیە پێویستەکان

ئەم یاسایە دەرکرا؛ بۆ ئەوەی کەلەپووری بەڵگەنامەی کوردستانی کۆبکرێتەوە و لە فەوتان و لەدەســتچوون بپــارێزرێ و ســوودی لــێ وەربگیــرێ بــۆ مەبەســتی لێکــۆڵینەوە و توێژینەوەی ئاکادیمی لە هەرێم.